

1

MANE TRENKĖS ŽAIBAS įkvėpė tėtę gilintis į fotografijos mokslą, štai taip viskas ir prasidėjo.

Tėtė visuomet domėjosi fotografija, mat buvo atvykęs iš Škotijos, kur šis menas klestėte klesti. Apsistojęs Ohajuje, kur apstu sūrių šaltinių (iš jų išgaunamas bromas, būtinas dagerotipijai), jis kurį laiką mėgėjiškai gamino dagerotipus. Tačiau tai buvo brangus užsiėmimas, nešęs ne kažin kokį pelną, o tėtė neturėjo priemonių, kad galėtų rimtai jo imtis. „Žmonės neturi pinigų subtiliems suvenyrams“, – suprato jis. Štai todėl jis ir tapęs batsiuviu. „Žmonėms visuomet reikia batų“, – sakė jis. Iš ruplėtos odos jis siuvo ypatingus aulinius – prie užkulnio pritaisydavo slaptą skyrelį tabakui ar kišeniniam peiliukui. Toks išradimas be galo traukė klientus, taigi siūdamas batus jis vertėsi visai gerai. Tėtė dirbo pastogėje šalia daržinės ir kartą per mėnesį, susikrovęs batus į vežimaitį, traukiamą Mulo, mūsų mulo, vykdavo į Bonvilį.

Tačiau kai žaibas paliko ažuolo žymę man ant nugaros, tėtės dėmesys vėl nukrypo į fotografiją. Jo įsitikinimu, atvaizdas man ant odos atsirado kaip cheminės reakcijos, susijusios su fotografijos žaismu, pasekmė. „Žmogaus kūnas, – sakė jis man,

stebinčiam, kaip jis maišo supuvusiais kiaušiniais ir obuolių actu dvokiančius chemikalus, – yra paslaptinių substancijų pilnas indas, todėl jam, kaip ir viskam pasaulyje, galioja tie patys fizikos dėsniai.“ Jei ant kūno dėl šviesos poveikio gali išlikti atvaizdas, jį tokiu pačiu būdu galima išsaugoti ir ant popieriaus. Štai kodėl dagerotipija tėtės daugiau nebedomino, visas jo dėmesys dabar kryo į naują fotografavimo būdą, kai nuo stiklinio negatyvo saulės šviesoje galima perkelti pozityvo vaizdą ant geležies ir druskos tirpale išmirkyto popieriaus.

Tėtė kaipmat įsimiklino ir tapo labai gerbiamu šiame pasaulyje pakraštyje menkai žinomo meno, vadinamojo koloidinio proceso, žinovu. Tai buvo drąsos, išmanymo ir eksperimentų reikalavusi veikla, pasibaigdavusi pribloškiamo grožio nuotraukomis. Tėtės ferotipijose, kaip jis jas vadino, nebuvo nė krislo dagerotipijų tikslumo, jos buvo subtiliai šešėliuotos ir atrodė tarsi piešiniai anglimi. Pagal savo sukurtą receptūrą jis gamino ryškalus, į kuriuos dėjo bromo, ir užpatentavo juos dar iki tol, kol Bonvilyje atidarė asmeninę studiją netoli teismo rūmų. Netrukus padūmavę popieriniai geležies dulkių portretai tuose kraštuose sukėlė visuotinį susižavėjimą ne tik todėl, kad buvo gerokai pigesni už dagerotipijas, bet ir todėl, kad jų buvo galima prisidauginti iš vienintelio negatyvo. Suteikdamas dar daugiau žavesio (ir už papildomą mokestį) tėtė nutepdavo juos kiaušinių baltymo ir dažų mišiniu, todėl tikroviški portretai atrodė visiškai neįprastai. Žmonės atvykdavo iš toliausiai. Viena prašmatni ponia sukore kelią net iš Akrono. Padėdavau tėtei studijoje, nustatydavau apšvietimą ir nuvalydavau fokusavimo plokštes. Keletą kartų jis netgi leido nušveisti naujus objektyvus – tai buvo didžiausias išradimas, reikalaujantis atsargaus elgesio. Mūsų –

tėtės ir mano – reikalai taip pasikeitė, kad jis netgi svarstė parduoti savo batų verslą, mat, pasak jo, jam labiau patinka „kvepėti stebuklingais ryškalais, nei dvokti kojų prakaitu“.

Tai vyko tuo metu, kai mūsų gyvenimą visiems laikams pakeitė paryčiais pasirodę trys raiteliai ir baltasnukis ponis.

2

TAŲ NAKTĮ MITENVULAS pakėlė mane iš gilaus įmygio.

– Silai, tuoj pat kelkis. Atjoja raiteliai, – pasakė jis.

Meluočiau sakydamas, kad nuo įsakmių jo žodžių pašokau kaip įkirptas. Nieko panašaus. Tiesiog kažką sumurmėjau ir apsisiverčiau ant kito šono. Tada jis smarkiai man niuktelėjo, o tai jam nebuvo įprasta. Vaiduokliai ne taip paprastai patenka į materialų pasaulį.

– Leisk miegoti, – suniurzgiau.

Tada išgirdau Argą kaukiant, lyg pamačius giltinę, o tėtę užtaisant šautuvą. Pažvelgiau pro langelį prie lovos, bet rašalo juodumo naktįje nieko neįžiūrėjau.

– Jie trise, – tarė Mitenvulas, man per petį stebeilydamas pro tą patį langą.

– Tėte! – pašaukiau versdamasis nuo lovos.

Jis buvo pasiruošęs, apsiavęs, dėbsojo pro priekinį langą.

– Nesikelk, Silai, – perspėjo mane.

– Ar uždegti lempą?

– Ne. Ar matai juos pro langą? Kiek jų? – paklausė.

– Aš nematau, bet Mitenvulas sako, kad trys.

– Ginkluoti, – pridūrė Mitenvulas.

– Jie išsitraukę ginklus, – tariau. – Tėtė, ko jie nori?

Tėtė neatsakė. Girdėjome artėjant kanopų bildesį. Tėtė atrakino laukujes duris, kilstelėjo šautuvą. Užsimetė paltą ir atsiskęs pažvelgė į mane.

– Silai, neik laukan. Kad ir kas nutiktų, – griežtai paliepė. – Jei kas nors nutiktų, bėk pas Heivloką. Pro užpakalines duris, tada laukais. Girdi?

– Juk tu ten neisi?

– Laikyk Argą, – atsiliepė jis. – Neleisk jo į lauką.

Užsegiau Argui antkaklį.

– Juk tu ten neisi, tiesa? – baugščiai paklausiau dar kartą.

Jis neatsakė, tik atlapojo duris ir išėjo į verandą taikydama sis į artėjančius raitelius. Mano tėtė buvo drąsus.

Prisitraukiau Argą arčiau, prislinkau prie lango ir dėbtelėjau lauk. Pamačiau artėjančius vyrus. Tris raitelius, kaip Mitenvulas ir sakė. Vienas jų vedėsi ketvirtą arklį, didžiulį juodą eržilą, o šalia – baltasnukį ponį.

Prijojęs arčiau raitelis pagarbiai pristabdė, nes pamatė tėtės šautuvą. Trijulės vedlys geltonu apdaru taikingai kilstelėjo rankas ir visiškai sustabdė žirgą.

– Ei, – tarė jis tėtėi už keliolikos metrų nuo verandos. – Nuleiskite ginklą, pone. Atėjau su taika.

– Pirma jūs nuleiskite, – atšovė tėtė įremdamas šautuvą į petį.

– Mes? – vyras teatrališkai dirstelėjo į tuščias rankas, tada apsižvalgė į kairę, į dešinę, tarsi tik dabar būtų pastebėjęs, kad jo bendrai ginkluoti. – Nuleiskit ginklus, vyručiai! Darote blogą

įspūdi, – tada vėl atsisuko į tėtę. – Atsiprašau. Jie nenori nieko blogo. Tai tik įprotis.

– Kas jūs? – paklausė tėtė.

– Ar jūs Makas Boutas?

Tėtė papurtė galvą.

– Kas jūs tokie? Keliate čia sumaištį vidury nakties.

Geltonai apsitaisęs vyras neatrodė pabūgęs tėtės šautuvo. Gerai neįmačiau jo tamsoje, bet už tėtę jis, regis, buvo žemesnis (tėtė buvo vienas aukščiausių Bonvilio vyrų). Ir jaunesnis. Dėvėjo katiliuką kaip tikras džentelmenas, nors, kiek galėjau įžiūrėti, toks nebuvo. Atrodė tikras šunsnukis. Smailiabarzdis.

– Nagi, nagi, nepyk, – ramiai tarė jis. – Mes su vyručiais turėjome atvykti saulei kylant, bet atjojom greičiau, nei manėm. Aš Rafas Džounsas, o čia Sebas ir Ebenas Mortonai. Nė nesistenk jų atskirti, tai neįmanoma.

Tik tada pastebėjau, kad tie du apskritaveidžiai drimbos – grynos kopijos su vienodomis plačiakraštėmis skrybėlėmis, parištomis plačiomis juostomis.

– Atnešėm tau įdomų mūsų bosu Rosko Olerenšo pasiūlymą. Esu tikras, girdėjai apie jį.

Tėtė nieko neatsakė.

– Na, ponas Olerenšas žino apie tave, Makai Boutai, – toliau kalbėjo Rafas Džounsas.

– Kas tas Makas Boutas? – sušnibždėjo Mitenvulas.

– Nepažįstu jokio Mako Bouto, – atšovė tėtė nenuleisdamas šautuvo. – Aš – Martinas Berdas.

– Tai aišku, – linktelėjo Rafas Džounsas. – Martinas Berdas, fotografas. Ponas Olerenšas gerai žino tavo darbelius! Štai todėl mes čia, supranti? Jis turi tau verslo pasiūlymą ir norėtų

jį aptarti. Sukorėm ilgą kelią, kad su tavim pasikalbėtume. Ar galėtume įeiti vidun? Jojame visą naktį. Sustingau į raga, – kad aiškiai tai parodytų, jis pasitaisė apsiausto apykaklę.

– Jei norite pasikalbėti apie reikalus, ateikite į mano studiją dieną kaip bet kuris išauklėtas žmogus, – tarė tėtė.

– Klausyk, kam kalbėti tokiu tonu? – tarsi sutrikęs paklausė Rafas Džounsas. – Mūsų reikalai tokie, kad reikia šio tokio privatumo, štai ir viskas. Mes nepakenksime nei tau, nei tavo berniukui Silui. Juk ten jis dirščioja pro langą, tiesa?

Sunkiai nugurgiau seiles, nemeluosiu, ir tuoj pat pasitraukiau nuo lango. Mitenvulas, stovintis už manęs, niuktelėjo man, kad dar pasilenkčiau.

– Turi penkias sekundes išsinešdinti iš mano valdų, – perspėjo tėtė, iš jo balso supratau, kad jis kalba rimtai.

Bet Rafui Džounsui tėtės žodžiai tikriausiai nenuskambėjo grėsmingai, nes jis tik nusijuokė.

– Pala, pala, neniurzgėk. Aš tik pasiuntinys! – ramiai atsiliepė jis. – Ponas Olerenšas atsiuntė mus pas tave, štai kodėl mes čia. Kaip jau sakiau, nepadarysime nieko blogo. Tiesą sakant, jis nori tau padėti. Liepė pasakyti, kad turi tau skirtų pinigų. „Nedidelį lobį“, pasak jo. Tai užims nedaug laiko. Vos savaitė darbo, ir būsi turtingas žmogus. Netgi atvedėme jums arklius! Didįjį tau, o tą mažiuką – tavo berniukui. Ponas Olerenšas yra žirgų kolekcininkas, taigi tikra garbė joti jo puikiais eržilais.

– Man neįdomu. Jums liko trys sekundės, – atsiliepė tėtė. – Dvi...

– Gerai jau, gerai! – Rafas Džounsas sumojavo rankomis. – Išjojame. Nesirūpink. Keliaujam, vyručiai.

Jis timptelėjo vadeles ir apgręžė savo arklį, paskui jį pasuko broliai, vesdamiesi du žirgus be raitelių. Jie lėtai patraukė į tamsą

tolyn nuo namo. Bet žengęs vos kelis žingsnius Rafas Džounsas stabtelėjo. Jis išskėtė rankas į šonus lyg nukryžiuotas, parodydamas, kad vis dar neturi ginklo. Tada per petį atsigręžė į tėtę.

– Bet rytoj mes grįšime, – pasakė, – ir mūsų bus daugiau. Tiesą sakant, ponas Olerenšas ne iš tų, kurie lengvai pasiduoda. Šiąnakt atėjau su taika, bet negaliu pažadėti, kad taip bus ir rytoj. Na, ponas Olerenšas žino, ko nori.

– Pranešiu šerifui, – pagrasino tėtė.

– Ar tikrai, pone Boutai? – paklausė Rafas Džounsas.

Jo balsas nuskambėjo grėsmingai. Linksmumo neliko nė pėdsako.

– Mano pavardė Berdas, – atšovė tėtė.

– Taip. Martinas Berdas, Bonvilio fotografas, gyvenantis kažkokiam užkampy su sūnumi Silu Berdu.

– Gerai supratai, – sugergždė tėtė.

– Ką gi, – atsakė Rafas Džounsas, bet arklio neparagino.

Stebėjau viską sulaikęs kvapą, Mitenvulas stovėjo šalia. Praėjo kelios sekundės. Niekas nekrustelėjo ir nepratarė nė žodžio.

3

– **ŠTAI KOKIA BĖDA**, – tarė Rafas Džounsas vis dar išskėtęs rankas. Jo balse vėl pasigirdo daininga gaidelė. – Tikras vargas grįžti per tuos laukus, per girią ir rytoj vėl parjoti čia su tuzinu kitų, ginkluotų iki dantų. Dievas žino, kas atsitiks, kai kiekvienas nutaikys savo ginklus. Žinai, kaip būna. Gali baigtis

liūdnei. Tačiau jei josi su mumis šiandakt, pone Boutai, viso šito bjauraus reikalo galėsime išvengti.

Jis apvertė rankas delnais į viršų.

– Pasvarstykime, – kalbėjo jis toliau. – Tu ir tavo berniūktis maloniai pasijodinėsite šiais puikiais žirgais. Po savaitės mes jus abu palydėsime atgal. Tai iškilmingai pažadėjo pats vyriausiasis. Beje, jis liepė tau taip ir pasakyti – „iškilmingai“. Nagi, Makai Boutai, tai puikus verslo pasiūlymas! Ką pasakysi?

Mačiau, kad tėtė, vis dar nutaikęs šautuvą į tą vyrą ir laikydamas pirštą ant gaiduko, sugriežė dantimis. Tą akimirką jis man atrodė kaip visai nepažįstamas žmogus. Nebuvau matęs jo tokio įsitempusio.

– Aš ne Makas Boutas, – lėtai pratarė jis. – Aš Martinas Berdas.

– Taip, žinoma, pone Berdai. Atsiprašau, – išsiviepiė Rafas Džounsas. – Kad ir kuo tu vardu, ką pasakysi? Gal apsieikime be šitos bjaurasties. Nuleisk šautuvą ir jojam kartu. Tik viena savaitė. Ir grįši praturtėjęs.

Tėtė sudvejojo. Ta akimirka nusitęsė lyg amžinybė. Tiesą sakant, taip ir buvo, nes tą akimirką amžiams pasikeitė visas mano gyvenimas. Tėtė nuleido ginklą.

– Ką jis daro? – sušnabždėjau Mitenvului.

Staiga išsigandau daug labiau nei kada nors anksčiau. Širdis tarsi sustojo. Visas pasaulis tarsi liovėsi kvėpavęs.

– Gerai, josiu kartu, – tyliai atsakė tėtė, ir jo balsas perskrodė nakties ramybę lyg griaustinis. – Bet tik jei neliesite mano sūnaus. Jis liks čia, sveikas ir gyvas. Jis niekam neprasitars. Šiaip ar taip, niekas čia nesilanko. O aš grįšiu po savaitės. Pats sakei, kad toks Olerenšo iškilmingas pažadas. Nė diena vėliau.

– Na, nežinau, – suniurzgė Rafas Džounsas kraipydamas galvą. – Ponas Olerenšas liepė atgabenti jus abu. Jis labai aiškiai pasakė.

– Kaip sakiau, – tvirtai atsakė tėtė, – šiandakt josiu su jumis taikiai tik tokiomis sąlygomis. Antraip viskas išvirs į bjaurų reikalą, nesvarbu, dabar ar kai grįšite. Aš taikliai šaudau. Vargu ar norėtumėte tuo įsitikinti.

Rafas Džounsas kilstelėjo katiliuką ir pasikasė kaktą. Žvilgtelėjo į savo bendrus, bet tie nieko nesakė, gal tik gūžtelėjo pečiais. Buvo sunku žjiūrėti tamsoje jų bejausmius išblyškusius veidus.

– Gerai, gerai, atliksime viską taikiai, – sutiko Rafas Džounsas. – Tik tu, ir viskas. Bet turime joti dabar. Palik savo šautuvą. Pabaikime šį reikalą.

– Gausite jį tik tada, kai nusigausime iki girios, ne anksčiau.

– Gerai, keliaujam.

Tėtė linktelėjo.

– Pasiimsiu daiktus.

– Na jau ne! Nesu nusiteikęs visokioms suktybėms, – išsyk atšovė Rafas Džounsas. – Išjojam tuoj pat! Sėdi ant arklio, ir pirmyn, arba sandoris baigtas.

– Ne, tėtė! – sušukau išpuldamas pro duris.

Tėtė atsigrėžė į mane. Kaip ir sakiau, niekada nebuvau jo tokio matęs. Atrodė, tarsi būtų išvydęs patį velnią. Mane išgąsdino jo veido išraiška. Akys susiaurėjusios iki plyšiukų.

– Lieki viduje, Silai, – liepė jis besdamas pirštu.

Jo balsas buvo toks šiurkštus, kad stabtelėjau tarpduryje. Niekada gyvenime jis taip su manimi nekalbėjo.

– Man viskas bus gerai. Bet tu liksi namie. Neilgam. Aš grįšiu po savaitės. Iki tol maisto užteks. Tau nieko nenutiks. Girdi mane?

Nieko neatsakiau. Net norėdamas nebūčiau galėjęs ištarti nė žodžio.

– Silai, girdi mane? – paklausė jis garsiau.

– Bet, tėtė... – ištariau virpančiu balsu.

– Taip reikia, – atsakė jis. – Čia tu būsi saugus. Pasimatysime po savaitės. Nė dienos vėliau. O dabar marš vidun.

Padariau, kaip lieptas. Jis priėjo prie didžiojo juodo arklio, užsoko ant jo, nė neatsisukęs į mane apgręžė jį ir pasileido šuoliais. Po kelių akimirkų raiteliai išnyko bekraštėje naktyje. Štai taip mano tėtė pradėjo tarnybą liūdnai pagarsėjusioje pinigų klastotojų šutvėje, bet tada to dar nežinojau.

4

NEGALIU PASAKYTI, kiek stovėjau tarpduryje žvelgdamas į kalvas, už kurių pradingo tėtė. Gana ilgai, nes dangus prašvito.

– Eikš, Silai, sėskis, – švelniai pakvietė Mitenvulas.

Papurčiau galvą. Bijojau nukreipti žvilgsnį nuo to taško tolu moje, kur nujojo tėtė, tarsi paleidęs jį iš akių daugiau nebegalėčiau jo rasti. Aplinkui mūsų namą plytėjo lygūs laukai, palengva kylantys rytų kryptimi ir besileidžiantys link girios, senų susiraizgiusių medžių tankumyno, iš visų pusių apsupto olnėjų, pro kurias negalėtų prasiskverbti nė menkiausias vežimaitis. Bent jau taip buvo kalbama.

– Eikš, sėskis, Silai, – pakartojo Mitenvulas. – Mes nieko negalime padaryti. Tik laukti. Jis grįš po savaitės.